

esetén. Ezért fontosnak tartanám, hogy a forgalomban lévő autós szakszótárakat és oktatóanyagokat széles körben elterjesszék a szakközépiskolákban, főiskolákon és egyetemeken. Nagyon nagy jelentőségű volna, ha kimondottan autós szakfordítást is tanulhatnának azok a hallgatók, akik műszaki fordítással, újságírással stb. szeretnének az életben boldogulni. A fentiekhez segítség lehet a Maróti Könyvkiadó gondozásában megjelenő *Gépjárműtechnikai nyelvkönyv* sorozat.¹

Kiknek ajánlott az *Autóverseny szakszótár*? Mindenkinek, akit az autóversenyzés és az autótechnika érdekel, vagy akinek a munkája során erre szüksége lehet.

Szótárt írni nem könnyű (ezt magam is bizonyíthatom, mert ezt a „könnyelműséget” én is elköttem az angol–magyar, magyar–angol autós szakszótárral)². Meg kell gondolni, hogy milyen célra készül a szótár, kik lehetnek a használói. Nem szabad sok olyan szóval megtölteni, melyek más szótárakban is megtalálhatók. Az *Autóverseny szakszótár* teljesíti ezt a kívánalmat: a lényegre tör, olyan szavakat és kifejezéseket tartalmaz, melyek a fő témához, az autózáshoz kötődnek. Egy ilyen jellegű szótár létrehozójának sokszor nyelvújítónak kell lennie, mivel sok szó és kifejezés magyar megfelelőjét neki kell megalkotnia. Sajnos, elterjedt az a gyakorlat, hogy magyar megfelelő hiányában sokan az angol vagy „magyarosított” angol kifejezéseket használják.

Az *Autóverseny szakszótár* véleményem szerint elérte célját. Valóban úttörő a szakterületén, és jó szívvel tudom mindenkinek ajánlani annak érdekében, hogy magyarul beszéljünk és pontosan tudjuk értelmezni a szakkifejezéseket.

Elek Péter

¹ A Maróti Könyvkereskedés honlapja szerint az angol és a német nyelvkönyv jelent már meg (a keresés dátuma 2010-10-09). – *A szerk.*

² Elek Péter (összeáll., ford.): *Angol–magyar, magyar–angol autó-műszaki szótár = English–Hungarian, Hungarian–English automotive technical dictionary*. Budapest: ESG Kft, 1996. 130+140 p.

Illés Katalin – Medgyesi Anna (összeáll.);

Kováts András – Vámos Ágnes (átdolg.)

A migráns gyerekek oktatása. Kézikönyv pedagógusoknak

Budapest: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület, 2009. 54 p.

Az elmúlt évtizedekben egyre több bevándorló telepedett le Magyarországon. A családdal érkezőknek gyerekeiket be kell juttatniuk a közoktatásba: információhoz kell jutniuk a lehetőségek felől, fel kell venniük a kapcsolatot az intézményekkel, meg kell értetniük magukat a beiratkozásnál. A folyamat elindul, a gyerekek megkezdik tanulmányaikat. Ettől a pillanattól kezdve a labda a pedagógusoknál és az iskolánál van, a felmerülő kérdéseket már nekik kell megoldaniuk. Jelen kiadvány az iskolavezetésnek, a tanároknak és a tanítóknak kíván segítséget nyújtani a rájuk bízott migráns gyerekekkel való foglalkozásban.

A kiadvány első változata az *Európai Unió Európai Integrációs Alapjának* támogatásával készült. A szerzők, Illés Katalin és Medgyesi Anna a témában Magyarországon talán a legtöbb tapasztalattal bíró *Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület* munkatársai. Az átdolgozás is az *Európai Integrációs Alap* anyagi támogatásával történt; ezt ketten végezték: Kováts András, aki ugyanennek a szervezetnek a vezetője, valamint Vámos Ágnes, aki a kétnyelvű oktatás elismert szakembere, az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolának az oktatója.

A kézikönyv a rövid bevezető után általánosságban ír a migrációról. A jogszabályi háttérrel soroló rész tartalmazza a migrációval kapcsolatos főbb nemzetközi és magyar jogszabályokat, majd a tankötelezettségre vonatkozó törvényt ismerteti. Ezt követően áttekintést ad a migráns oktatás elmúlt két évtizedének alakulásáról: részletesen bemutatja a romániai bevándorlók és a jugoszláv válság hatására Magyarországra érkezők helyzetét; majd a „más menekülők” fejezetben kitér az egyéb európai, illetve az

Európán kívüli országokból származó menedékkérőkre; végül a munkavállalás és letelepedés céljából érkező migránsokat veszi górcső alá. Szemléletes táblázatok mutatják be a migráns gyerekek számának alakulását 1995 és 2008 között.

A kötet második, nagyobbik része a migráns gyerekek oktatásával és nevelésével foglalkozik. Egymásra jól épülő fejezetek követik egymást a tágabb migráns környezet vázolásától haladva az egyes gyerekek mindennapi nehézségeinek irányába. A szerzők nemzetközi kutatásokon keresztül vizsgálják rá a szocializáció és az oktatás kapcsolatára, kiemelve a migráns családoknak a magyartól eltérő kulturális háttéréből fakadó problémáit. A következő négy fejezetben konkrét tanácsok fogalmazódnak meg a migráns gyerekek iskolai fogadására. A felkészülés mikéntjét járhatja körül az olvasó a pedagógusok és a fogadó intézmény szemszögéből; majd a szülők, a fogadó osztály és az iskolaközösség felkészítéséhez ad támpontokat a kiadvány. A közösségi és személyi tényezők számbavétele után a további fejezetek az oktatási tényezők köré szerveződnek. A tanulók osztályba sorolásának technikái és az általános beilleszkedés nehézségei gyerekek személyes tapasztalatainak idézésével ropant érzékletesen tárulnak az olvasó elé.

A fejezeten belül önálló részt alkot az interkulturális pedagógiai gyakorlat ismertetése. Jól áttekinthető ábrák szemléltetik az interkulturális érzékenység dimenzióit és a „tanuló” iskola interkulturális jellemzőit. Az interkulturális tanulási folyamat illusztrálására először migráns gyerekekkel készített eset-tanulmányok állnak lejegyezve, majd pedagógusokkal készített interjúk.

Az óvodai és iskolai nevelés irányelveinek rövid bemutatása az *Interkulturális pedagógiai rendszer* áttekintésével történik. A külföldi gyerekek iskolai érvényesülésének legnagyobb akadálya, hogy nem ismerik a magyar nyelvet. Nemzetközi gyakorlatban jól működő példák mutatják be azokat a technikákat, amelyek segítik a tanulók sikeres nyelvi szocializációját. A nyelvtudás hiányából fakadó problémákat magyar és idegen anya-

nyelvű migránsok szemszögéből is tárgyalják a szerzők. Az idegen anyanyelvű migránsok esetében szóba kerülnek a magyar nyelv sajátosságaiból fakadó tanulási nehézségek. Az adott fejezet a gyakorlatiasság jegyében igyekszik konkrét példákat hozni a nyelvi sajátosságokra, azonban ezek a tudományos pontatlanság miatt félreértésekre adhatnak okot. Gondolok itt például a magyar nyelv agglutináló jellegéről írottakra, miközben a magyar nyelvben éppúgy jelen van a flektálás is: a névelők ragozhatósága és néhány egyéb jelenség a flektáló típusra utalnak, így ezek nem „az agglutinációból fakadó nyelvi jelenségek” (p. 36); nem minden agglutináló nyelvben található meg a magánhangzó-harmónia jelensége sem. A másik, idegennyelv-elsajátítási szempontból vitatható megállapítás a nyelvtipológiai távolságból fakadó tanulási nehézség. Tény, hogy a kontrasztív nyelvészeti megközelítés segíthet egy idegen nyelv elsajátításában, de nem az anyanyelv – idegen nyelv „egy az egyben” történő összevetésével. Ennek legfőbb okai a köztes nyelvi (interlanguage) jelenségek, amelyeket nem az anyanyelv határoz meg, hanem az idegen nyelv tanulása folyamán az adott nyelvre jellemző sajátos nyelvhasználati egységek sora alakul ki, amely a tanuló nyelvi szintjének megfelelően változik. A fejezet a jelzett pontatlanságok ellenére is a nyelvelsajátítás lényeges aspektusát feszegeti azzal, hogy a kulturális hasonlóságokból és különbözőségekből fakadó problémákra hívja fel a pedagógusok figyelmét.

Folytatásként a Közös Európai Referenciakeret szerinti nyelvi szintek rövid jellemzése szerepel, megadva a kapcsolódó magyar közoktatási vizsgák és akkreditált nyelvvizsgák szintjét.

A következő fejezet az egyes nyelvi készségek fejlesztését tárgyalja, az írás és az olvasás fejlesztésére kitérve. Azért csak erre a két készségre, mert ezek fejlesztése segíti a beszéd és a hallás utáni értés képességét is.

A továbbiakban a magyar mint idegen nyelv tanításához használható tananyagok felsorolása található. A fejezet bevezetője meg-

említi, hogy kifejezetten migráns gyerekek iskolai oktatását segítő tanterv és tananyag nem létezik. A felsorolt tananyagok között azonban van olyan, amelyik speciálisan gyerekeknek készült és a könyvpiacon is elérhető: Varga Csilla – Gróf Annamária – Szende Virág – Vidéki Erzsébet: *Kiliki a Földön 1. Magyar nyelvkönyv gyerekeknek*. Akadémiai Kiadó, 2006. 184 p. (tankönyv és DVD).

Az utolsó előtti rész az egyes tantárgyak nem magyar anyanyelvűeknek való tanításához ad néhány támpontot. Külön kitér a magyar nyelv és irodalom, a történelem és a matematika tantárgy-pedagógiájára. Bemutásra kerülnek a nyelvi és a tantárgyi felzárkóztatás gyakorlatban is kipróbált nemzetközi és magyarországi példái.

Végül a szerzők felhívják a figyelmet egyrészt a külföldön kidolgozott módszerekre, amelyek a magyar közoktatás gyakorlatába részint már bejutottak a Magyarországon működő nemzetközi iskolák és iskolaláncok révén, másrészt hazai civil szervezeteknek a migráns gyerekek oktatásában szerzett tapasztalatai adaptálására.

Az utószó a kiadvány feldolgozásához, az önreflexiók megfogalmazásához ad segítséget néhány kérdéssel.

A kötetet négy oldalas fogalomtár zárja, amely a témához kapcsolódó szakszavak (pl. menedékes, menedékkérő, migráns, migráns háttérű) magyarázatát tartalmazza.

A *migráns gyerekek oktatása* című kézikönyvről joggal állítható, hogy hiánypótló vállalkozás, mivel hasonló munka eddig nem jelent meg a magyar könyvpiacon. A migráció rendkívül sokoldalú bemutatása lehetőséget ad arra, hogy az olvasók megismerjék a téma összetettségét. A kiadvány roppant informatív annak ellenére, hogy szerény terjedelme miatt elmarad a tematika részletekbe menő kifejtése. Használhat forgathatják a kötetet – mint azt az alcím is jelzi – a pedagógusok, az intézményvezetők, a bevándorlókkal érintkezésbe kerülő hivatalos szervek munkatársai és a téma iránt érdeklődő szakemberek egyaránt.

Schmidt Ildikó

Kiss Gábor – Bárdosi Vilmos (szerk.)
Szinonimák. 20 000 rokon értelmű szó dióhéyszótára
 (Az *Ékesszólás Kiskönyvtára* sorozat 7. kötet)
 Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2008.
 240 p.

Kontra Miklós adatai szerint „a magyar szótárírás aranykorában”, 1988-ban a magyar otthonok 7%-ában volt szinonimaszótár (1997: 230). A korabeli szinonimaszótárak közül kiemelkedett O. Nagy Gábor és Ruzsiczky Éva munkája (1978), az azóta átrendeződött könyvpiacon pedig a legjelentősebb esemény a *Magyar szókincstár* megjelenése volt (1998). Mindenesetre különböző színvonalú, különböző rétegekhez szóló szinonimaszótárak folyamatosan jelennek meg, s az otthonokban tartott szótárak száma sem lehet kevesebb, mint 1988-ban. A szinonimák bősége iránt némi hazafias várakozás is mutatkozik, s nyelvközösségünk számos tagja folyamatosan várja a rokon értelmű szók gyűjteményeit.

Kiss Gábor és Bárdosi Vilmos jelen kötete elsősorban a tanulóifjúságnak készült és a *Magyar szókincstár*-on alapul. Anyaga kapcsán érdemes megemlékezni általában a szinonimia természetéről is.

Ha a szinonimiát a jelentés azonosságaként interpretáljuk, meglehetősen valószínűtlen és érdektelen viszonyt mutatkozik. Egyes zenészek (hegedűsök, énekesek stb.) szerint az *aisz* és a *b* nem ugyanaz a hang, bár rezgésszámuk azonos. Ha azonban azt mondjuk, hogy a szinonimák olyan szók, amelyeknek szemantikai hasonlóságai feltűnőbbek, mint különbségeik, érdekes területre jutunk. Milyen különbségek nem rombolják a hasonlóság intuícióját? Miért olyan gyakoriak a szinonimák? A szókincs mely területein különösen gyakoriak? Ezeknek a kérdéseknek részletes megválaszolásával máig adós a szószemantika.

Például a magyarban stilisztikailag legsemlegesebbnek mutató *terhes* szó szá-